

Şeyh Muhammed Murad-ı Buhârî Tekkesi Haziresi Üzerine Bir Değerlendirme

Ahmet Semih Torun*

Bu çalışmada İstanbul'un nadide semtlerinden olan Eyüp'teki Şeyh Muhammed Murad-ı Buhârî Tekkesi'nin haziresinde bulunan mezar taşları incelenmiştir. Tekkenin haziresindeki mezar taşları, tarih sırasına göre ele alınmış, kırık olan taşlar ayrıca tespit edilmiştir. Nakşibendîlik'in Müceddidiyye kolunun Anadolu'daki ilk merkezi olan bu tekkenin haziresi incelendiğinde tekke mensuplarının çoğunun ilim erbabı ve devlet erkânından olduğu dikkati çekmektedir.

Damad-zâde Ebülhayr Ahmed Efendi ve Mustafa Paşa vakıflarından olan bu tekke, toplum üzerinde etkili olmuştur. Tekkeye adını veren Şeyh Muhammed Murad-ı Buhârî'nin türbesi, tekkenin dersane kısmında olup hâlâ sevenleri tarafından ziyaret edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, Eyüp, Şeyh Muhammed Murad-ı Buhârî Tekkesi, vakıf, hazire, Osmanlı 17-18. yüzyıl.

Evaluation on the Graveyard of Sheikh Muhammed Murad Dervish Lodge

Abstract

In this study, the tombstones in the graveyard of The Dervish Lodge of Sheikh Muhammed Murad from Buhara were analysed. The Dervish Lodge which is in Eyüp, one of the most beautiful towns in Istanbul, was the first center of Mucaddidiyya branch of Naqshbandiyya in Anatolia.

The tombstones were examined in chronological order according to the date of death and the broken ones were stated separately. Based on the knowledge taken from the tombstones, most of the members of the dervish lodge were belonged to the ulama and bureaucracy classes.

The Dervish Lodge which was connected with Damad-zâde Ebülhayr Ahmed Efendi and Mustafa Pasha Foundations, influenced society so much. The tomb of the Sheikh Murad is in the classroom part of the dervish lodge and is still visited by his followers.

Keywords: Istanbul, Eyup, Sheikh Muhammed Murad Dervish Lodge, foundation, graveyard, Ottoman Empire 17th and 18th centuries.

* Arşiv Uzmanı, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi

Şeyh Muhammed Murad-ı Buhârî'nin Hayatı, Eserleri ve Yaşadığı Dönem

Hayatı

H.1050/M.1640 senesinde Semerkand'da doğan Muhammed Murad, Semerkand Nakibüleş-rafı Seyyid Ali Efendi'nin oğludur. Babasına nisbetle *Buhârî* lakabıyla anılmaktadır. “Muradî” lakabıyla da tanınan Şeyh Murad Efendi'den tekkenin haziresindeki mezar taşlarında ve Osmanlı Arşivi'ndeki vesikalarda “Buhârî” ve “Nakşibendî” diye bahsedilmektedir (ŞD. 126/57; C. EV. 50/2458). Şeyh Murad-ı Buhârî'ye atfedilen “Münzevî” nisbesine ise önceki kaynaklarda rastlanmamakta olup bir karışıklık ifadesi olarak ortaya çıkmıştır. Bu karışıklığa Eyüp'ün Karasüleyman-subaşı Mahallesi'nde bulunan Münzevî Türbesi (Galitekin 2003: 958, 964) sebep olmuştur. Halbuki, Şeyh Muhammed Murad-ı Buhârî Tekkesi Eyüp'ün Nişancı Mahallesi'nde bulunmaktadır.

Üç yaşında iken çocuk felci geçirerek ayakları *kötürüm* olan Muhammed Murad'ın bu hali, onun ilim ve irşat vazifesini engellememiştir. Temel İslâmî eğitimi tamamlayıp hafızlığını Semerkand'da yaptıktan sonra Hindistan'a gitmiş (1073/1663), orada ilim tahsiline devam ederken *Nakşibendiyye-Müceddidiyye*'nin kurucusu İmam-ı Rabbânî Ahmed Fârûk-ı Serhendî'nin (v. 1034/1624) oğlu ve halifesi *Muhammed Ma'sum* (v. 1080/1669) hazretlerine intisap etmiş, daha sonra onun halifesi olmuştur.

1074/1664 senesinde hacca giden Muhammed Murad-ı Buhârî hazretleri hac sonrası üç sene Hicaz bölgesinde ikamet ederek orada bulunan âlimlerden ders almıştır. Bu zat, ikinci haccından (1078/1668) sonra, dönüşte Kahire'de kalarak tefsir, hadis ve aklî ilimler ile meşgul olmuştur. İki sene sonra Şam'a gelerek evlenmiş, bu evlilikten *Muhammed Bahâeddin* ve *Mustafa* isimli iki erkek çocuğu olmuştur.

Şam ahalisinin teveccühünü kazanan Murad-ı Buhârî, İstanbul eşrafının ısrarlı davetleri üzerine *İstanbul*'a gelmiş (1092/1681), ulema ve devlet erkânı tarafından sevgi ve büyük bir heyecanla karşılanmıştır. Şeyhülislam Feyzullah Efendi (v. 1115/1703) gibi zatlar başta olmak üzere birçok insan, Şeyh Murad Efendi'ye intisap etmiş, *Anadolu*'da Nakşibendiyye'nin Müceddidiyye kolunun temeli bu zatla atılmıştır (Tanman 1994: 514).

Muhammed Murad hazretleri, İstanbul'da kaldığı esnada Eyüp'ün Nişancı Mahallesi'nde ikamet etmiş, bu esnada *Şeyhülislam Damad-zâde Ebülhayr Ahmed Efendi* (v. 1154/1742)¹ tarafından bugünkü tekke, kendisine tahsis edilmiştir. Beş yıl sonra halifesi Kilisli Ali'yi (v. 1147/1734) yerine vekil bırakarak önce Şam'a, oradan da umreye gitmiş, bir sene sonra tekrar Şam'a dönmüştür (1098/1686).

Bu gelişinde Şam'da yirmi iki sene kadar kalmış, *Berrâniyye* adıyla medrese ve tekke kurmuş, Şeyh Murad Efendi'nin çocukları ve torunları burada vazife yapmışlardır. Ayrıca uzun yıllar Şam Müftülüğü vazifesini “Muradî Ailesi” üstlenmiştir.

Şeyh Murad-ı Buhârî, ayrıca Şam'da *Medrese-i Nakşibendiyye* (C. EV. 460/23291) ile *Murâdiyye Medresesi* adıyla iki medrese daha yaptırmıştır (Şimşek 2002: 79, dipnot 278). On bin-

¹ Halil İbrahim Şimşek (2002: 77), Şeyhülislâm Damad-zâde Ebülhayr Ahmed Efendi'nin vefat tarihinin 1155/1742 olduğunu bildirdiği halde, mezar taşında vefat tarihi 1154 olarak yazılmıştır. 1154 senesi miladi olarak, Şimşek'in de belirttiği gibi 1742 senesine tekabül etmektedir. Bunu, Tanman (1994: 514) da doğrulamaktadır.

den fazla hadisi ezbere bildiği rivayet edilen bu zat, zahirî ve batınî ilimlerde otorite olduğundan medrese ile tekke hizmetlerini bir arada yürütmüştür.

Şeyh Murad Hazretleri, oğlu Muhammed Bahâeddin'i (v. 1169/1755) Şam'da vekil bırakarak 1120/1708 yılında ikinci defa İstanbul'a gelmiş, Sultan Selim Camisi yakınındaki Bıçakçı Efendi Menzili'nde üç sene kadar ikamet etmiştir.

Şeyh Muhammed Murad'a duyulan büyük teveccühden rahatsız olan Sadrazam Çorlulu Ali Paşa (v. 1123/1711), Şeyh Murad Efendi'yi hacca götürüyoruz bahanesiyle donanma ile yola çıkartmış, ancak Alanya sahillerinde gemiden indirtmiştir. Muhammed Murad Efendi, önce Konya'ya gitmiş, daha sonra Kütahya üzerinden Bursa'ya ulaşmış (1123/1711), buradaki ikameti altı yıl sürmüştür.

1130/1717'de tekrar İstanbul'a gelen Şeyh Murad-ı Buhârî, önce Eyüp'teki Hüseyin Efendi-zâde Bahçesi'nde, daha sonra da Reisü'l-etibba Nuh Efendi Yalısı'nda ikamet etmiş, kendi adıyla anılan *Nişancı (Nişancı-i Atik, Nişancıpaşa) Mahallesi*'ndeki tekkenin hem müderrislik hem de şeyhlik vazifesini vefatına kadar yürütmüştür.

12 Rebûlâhîr 1132/21 Şubat 1720 Salı gecesi rahmet-i Rahmân'a kavuşan Şeyh Muhammed Murad-ı Buhârî hazretlerinin cenaze namazında *Hazret-i Hâlid (Eyüp) Camisi* ve meydanı kâfi gelmediğinden cemaat bir müddet yerinden kımlıdayamamıştır. Şeyh Murad-ı Buhârî'nin çileli hayat yolculuğu, kılınan cenaze namazından sonra kendi adına tahsis edilen Nişancı Meydanı'ndaki tekkenin dershane kısmında son bulmuştur. Seksen yıl süren bu yolculukta, Şeyh Murad Efendi Semerkand, Hindistan, Kudüs, Hicaz, Bağdat, İsfahan, Belh, Buhara, Kahire, Şam, İstanbul ve Bursa'da ilim tahsili, hac yolculuğu ve irşat vazifeleri sebebiyle bulunmuştur. Şu anda, *Şeyh Murad-ı Buhârî Türbesi* diye de adlandırılan bu kısımda, tekkenin ikinci şeyhi Kilisli Ali'ye (v. 1147/1734) ait olan bir sanduka (Şimşek 2002: 102) daha bulunmaktadır. İnsanları ilim ve irfana yönlendiren bu zatın hizmetleri, talebeleri ve yazdığı eserleri vasıtasıyla devam etmiştir.

Resim 1. Şeyh Muhammed Murad-ı Buhârî'nin (sağdaki) ve Kilisli Ali Efendi'nin (soldaki) sandukaları

Eserleri

- **Câmi’u Müfredâtî’l-Kur’ân:** Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere üç lisanda yazılmış olan bu eser, Kur’an ilimleri ile alakalıdır. İki cilt halindeki bu eserin baskısı yapılmamış olup yazma nüshaları mevcuttur.

- **Silsiletü’z-zeheb:** Tasavvuf ile alâkalı olan bu küçük yazma eser, Arapçadır. Eser, *La ‘lî-zâde Abdulbâkî* tarafından “Terceme-i Risâle-i Şeyh Muhammed Murad-ı Buhârî en-Nakşibendî” adıyla Türkçe ve Ahmed Trabzonî tarafından da “Tuhfetü’l-ahbâb fi’s-sülûk ilâ tarîki’l-ashâb” adıyla da Arapça olarak şerh edilmiştir. Ayrıca bu eser, Mehmed Rüstem Raşid tarafından “Dürrü’l-müntehab min bahri’l-edeb fi tercemeti silsileti’z-zeheb” adıyla Türkçe’ye tercüme edilmiştir. Bu tercüme eser ve zeyli, 1274/1857 yılında Matbaa-i Amire’de basılmıştır.

- **Mektûbât:** Şeyh Murad Efendi’nin yazdığı mektupların yer aldığı bu eser, Arapça olup yazma nüsha halindedir. Bu eser, Murad-ı Buhârî’nin irtihalinden sonra müridleri tarafından hazırlanmıştır.

- **Lübsü’l-hırkatî’l-Kâdiriyye:** Bu Arapça risale, Muhammed Murad-ı Buhârî’nin, Kadiriyye tarikati icazeti olup eserde şeyh efendinin Hz. Ali’ye kadar uzanan silsilesi yer almaktadır.

- **Mesmû’ât mine’s-Seyyid Muhammed Murad-ı Buhârî:** Şeyh Murad-ı Buhârî’nin sohbetlerinden derlenen bu yazma eser, Türkçe olup tasavvufla ilgilidir (Şimşek 2002: 91).

- **Menâkıb ve Takrirât-ı Muhammed Murad-ı Buhârî:** Bu eser Türkçe olup Şeyh Murad Efendi’nin Bursa’daki sohbetlerinde tutulan notların bir araya getirilmesiyle teşekkül etmiştir. *Hüseyn Lâdikî* tarafından kaleme alınan notlar, *Mehmed Mekki* Efendi tarafından temize çektilerle istinsah edilmiştir.

- **Risâle-i Nakşibendiyye:** Türkçe olan bu eser, Şeyh Muhammed Murad-ı Buhârî’nin Bursa’daki sohbetlerini *Karababa-zâde İbrahim Bursevî*’ye not ettirmesi ile ortaya çıkmış olup kütüphane kayıtlarının çoğunda yanlışlıkla Karababa-zâde İbrahim Efendi’ye atfedilmiştir (Şimşek 2002: 93).

Resim 2. Mescit tarafından hazirenin genel bir görünümü

Şeyh Muhammed Murad-ı Buhârî Tekkesi

“Şeyh Muhammed Murad-ı Buhârî, Şeyh Murad-ı Buhârî, Şeyh Murad Efendi” gibi adlarla anılan tekke, *Anadolu Kazaskeri Çankırılı Damad Mustafa Efendi* (v. 1096/1684) tarafından XVII. yüzyılın ortalarında medrese olarak yapılmıştır. Daha sonra, oğlu *Şeyhülislam Damad-zâde Ebülhayr Ahmed Efendi* (v. 1154/1742) tarafından tekkeye çevrilerek Şeyh Muhammed Murad-ı Buhârî

Resim 3. Tekkenin dıştan görünüşü

Resim 4. Türbe ve hazirenin dıştan görünüşü

hazretlerine tahsis edilmiş, çeşitli zamanlarda tekkeye bazı ilaveler ile birlikte tamirler de yapılmıştır. 12 Zilkâde 1314 tarihli arşiv vesikasında tekkenin içindeki Maktul Mustafa Paşa Camisi ile Ebülhayr Ahmed Efendi Vakfı'ndan olan tekkeye ait dükkân ve odalarla beraber harem ve selamlık kısmının tamir edilmesi tekkenin şeyhi Abdülkadir Efendi tarafından talep edilmiştir (BEO 934/70022). Bu istek üzerine başlayan tamirat, 24 Cemâziyelâhir 1315 (BEO 1041/78014) ve 20 Rebîulevvel 1316 (BEO 1173/87945) tarihlerinde de devam etmiştir.

Şeyh Murad Efendi Tekkesi, *Nakşibendî-Müceddidî* tekkesi olarak hizmet görmüş, Reisü'l-meşâyih Feyzullah Efendi (v. 1284/1867) zamanında ise etkili bir konumda bulunmuştur. Feyzullah Efendi'nin vefatından sonra Nakşibendî-Melamî tekkesi olarak da faaliyet gösteren tekkede on dört adet şeyh efendi hizmet görmüş olup bunların sekiz tanesi hazirede, iki tanesi de türbede medfundur.

Tekkede ilme önem verilmiş, teknolojik gelişmeler takip edilmiştir. Osmanlı Devleti'ne ilk defa gelen üç bisikletten birinin bu tekkeye alınması, selamlık ve harem binaları arasında löklanşe pili ile çalışan bir irtibat sistemi kurulmuş olması (Tekin 2001: 433) tekkenin ilme ve teknolojiye verdiği önemin bir göstergesidir.

Bir zamanlar ceylanlar dolaşacak kadar geniş bir bahçesi olan (Şenalp 1982: 22-26) bu mekân, tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla sahipsiz kalmıştır. Şeyh Murad Tekkesi, bazı kimseler tarafından işgal edilerek harap hale gelmiş, ahşap olan selamlık ve harem binaları ise yakacak temini maksadıyla 1977 yılında işgalciler ve çevre sakinleri tarafından yıkılmıştır (Tanman 1994: 514). Ayrıca tekkenin şadırvanı, avlu kapısı ve kapının yanındaki Mehmed Kethüda Çeşmesi de yok olmuştur (Erdem 2008: 223). Çeşmeye ait kitabe elde olup ortadan kırılmış halde-dir. Kitabeden Mehmed Kethüda Çeşmesi'nin 1143/1730 tarihinde yapıldığını öğrenmekteyiz. Tekkenin içinde şu anda mescit, tevhitane, deriş odaları, türbe ve hazire bulunmaktadır.

Resim 5. Hazireden bir görünüm
(TAÇEV Arşivi'nden, 1980'li yıllar)

Yıkılan harem binasının yeri yakın zamanlara kadar çocuk parkı ve semt pazarı olarak kullanılmış olup şu anda bu mekânda bir spor kompleksi bulunmaktadır.

Hakyol Eğitim Yardımlaşma ve Dostluk Vakfı'na tahsis edilen tekke (Tanman 1994: 514), 1988 yılında ciddi bir tamir görmüş (Haskan 1993: 280), hazirede bulunan bazı mezar taşları bu esnada toprak altından çıkarılmıştır.

Tekke 2005 yılında “Tarih, Kültür ve Çevre Koruma Derneği (TAÇEV)”ne tahsis edilmiş olup tekkenin röleve, restitüsyon ve restorasyon projeleri, dernek tarafından hazırlatılarak Anıtlar Kurulu'na onaylatılmıştır. Şeyh Murad-ı Buhârî Tekkesi, Kasım 2010 tarihi itibarıyla İlim Kültür ve Sanat Vakfı (İLKSAV)'na tahsis edilmiştir.

Kütüphanesi

7 Muharrem 1215 tarihli arşiv vesikasında, Eyüp'te bulunan Şeyh Murad Efendi Tekkesi'ndeki vakıf kitapları için hafız-ı kütüp (kütüphaneci) tayin edildiğini (C.MF 49/2450) öğrenmekteyiz.

Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Müdürü Emir Eş Beyefendi'den aldığımız bilgilere göre; Şeyh Murad-ı Buhârî Tekkesi'ne ait 348 cilt eser, 26.02.1969 tarihli koleksiyon mazbatasıyla Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'ne teslim edilmiştir. Nakledilen bu eserlerin sayısı, ciltlerin içlerindeki risaleler dikkate alınırsa 590 adettir.

348 cilt eserin 15 tanesi mükerrer olup 312 tanesi yazma, 36 tanesi matbu eserdir. Yazmaların 251 tanesi Arapça, 39 tanesi Farsça, 10 tanesi Türkçe, 12 tanesi ise Arapça, Farsça ve Türkçe'nin beraber kullanıldığı eserlerdir.

Matbu eserlerin 24 tanesi Arapça, 1 tanesi Farsça, 10 tanesi Türkçe, 1 tanesi ise Arapça ve Türkçe eserdir.

Şeyh Murad-ı Buhârî Tekkesi Kütüphanesi'ne ait olan bu eserlerin konuları çok çeşitli olup yazım veya basım tarihleri H.652-1278/ M.1254-1862 yılları arasındadır.

Şeyh Murad-ı Buhârî Tekkesi Vakıfları ve Vakfiyeleri

1-Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde 747 numaralı defterin 131. sayfasının 121. sırasında kayıtlı Mustafa oğlu Şeyhülislam Damad-zâde Ebülhayr Ahmed Efendi'ye ait Recep 1154/Eylül-Ekim 1741 tarihli vakfiye zeyli: Şeyhülislam Ebülhayr Ahmed Efendi tarafından tanzim edilen vakfiyenin aslı 1 Ramazan 1145/15 Şubat 1733 tarihli olup bunun bir sureti de 5 Muharrem 1200/8 Kasım 1785 tarihlidir (C.EV 32334). Ayrıca bu vakfiye, tekkenin şeyhi Hafız Feyzullah Efendi tarafından 28 Recep 1265/18 Haziran 1849 tarihinde tashih ettirilerek Evkaf Muhasebesi'ne kaydedilmiştir.

Vakfiyede, tekkeye ait İstanbul (Eyüp, Söğütözü, Hasköy ve Kadırga Limanı), Eğriboz ve Şam'da bulunan vakıflardan bahsedilmektedir.

Eğriboz'da Şeyh Murad-ı Buhârî Tekkesi'ne ait dört çiftlik bulunmakta olup 29 Muharrem 1190/20 Mart 1776 ve 17 Safer 1195/12 Şubat 1781 tarihli arşiv vesikalarında bu çiftliklerin vergilerden muaf tutulması, sipahi ve mültezimlerin zulmünden korunması istenmektedir (C. EV 489/24703, 50/2458).

2-Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde 739 numaralı defterin 1. sayfasının 1. sırasında kayıtlı İstanbul'da Mustafa Paşa ibn-i Abdurrahman Paşa Vakfı'na ait 1166 /1752-53 tarihli vakfiye: Vakfiyede, Mustafa Paşa'nın Rumeli'de Horişte ve civarındaki emlakını;

*Eyüp'ün Otakçılar mevkiinde Mehmedbey Mahallesi'nde yaptırdığı Nakşibendiyye Zaviyesi ile cami-i şerife,

*Galata haricinde Kurşunlumahzen'de tamir ve ihya eylediği cami-i şerife (Yer altı Camisi),

*Eyüp'ün Nişancıpaşa Mahallesi'nde bulunan Şeyh Murad-ı Buhârî Türbesi'ndeki bazı hizmetler için vakfettiğini bildirmiştir.

3- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde 739 Numaralı defterin 4. sayfasının 2.sırasında kayıtlı İstanbul'da Mustafa Paşa ibn-i Abdurrahman Paşa Vakfı'na ait 10 Cemâziyelâhîr 1166/14 Nisan 1753 tarihli vakfiye zeyli: Bu vakfiye zeylinde Mustafa Paşa, vakfiye şartları olarak şu maddeleri zikretmiştir:

*Eyüp'te bulunan Şeyh Murad Efendi Tekkesi'nde her pazartesi ve cuma günleri işrak vaktinde hatm-i hâcegân yapıp işrak namazından sonra tatlı ve yemek ikram edilmesi.

*Hatm-i hâcegan esnasında buhur yakılması.

*Tekke şeyhinin hatm-i hâcegân yaptırması ve Sahîh-i Buhârî dersi yapması.

*Tekkenin içinde tamir ettirdiği cami için imam ve müezzin vazifelendirilmesi.

*Aşçı, temizlik ve türbe görevlisi istihdam edilmesi.

*Tekke odalarının dördünde kalan fukara-yı Nakşibendiyye'ye günlük akçe verilmesi.

*Kurşunlumahzen'de ihya eylediği cami-i şerifte haftada beş gün tefsir, hadis ve fıkıh okutulması için dersiâm tayin edilmesi.

*Aynı camiye kayyum, ferâş ve bevâb tayini.

*Evkafına câbi tayin edilmesi.

27 Zilhicce 1173/ 10 Ağustos 1760 tarihli arşiv vesikasında tekkede türbe bitişiğinde Mustafa Paşa'nın yaptırdığı mahalde cuma ve pazartesi günleri işrak vaktinde yapılan hatm-i hâcegândan sonra yemek ikram edileceğinden aşçı tayin edilmesi istenmektedir (C. EV 37/1807, 441/22312).

Yine (29) Zilhicce 1175/ (21) Temmuz 1762 tarihli arşiv vesikasında ise tekkede yapılan hatm-i hâcegândan önce bir koyun kesilerek pişirilip ikram edilmesi, hatm-i hâcegândan sonra ise misafir ve dervişlere üzüm ikram edilmesi için vazife ve cihet tayin olunduğu bildirilmektedir (C. EV 457/23118).

4- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde 739 Numaralı defterin 6. sayfası 4. sırasında kayıtlı İstanbul'da Mustafa Paşa ibn-i Abdurrahman Paşa Vakfı'na ait 9 Cemâziyelevvel 1166/ 14 Mart 1753 tarihli vakfiye: Bu vakfiye, Mustafa Paşa'nın İstanbul ve Alasonya'daki emlakinden bazılarını Şeyh Murad-ı Buhârî Tekkesi için vakfettiğini bildirmektedir.

Ayrıca *Sadrazam Sinan Paşa* da tekke için Uzuncaabat, Hasköy ve Filibe'de bulunan vakfından 11 Recep 1208/ 12 Şubat 1794 tarihinden itibaren yıllık 180 kilo pirinç tahsis etmiştir (C.EV 49).

Şeyhülislam Ebülhayr Ahmed Efendi, Şeyh Murad Tekkesi'ne birçok akar vakfetmiş, bunları vakfiyesinde bildirmiştir. Tekkeye vakfedilen mülklerin Defterhane-i Amire ile muhasebe kayıtlarına geçmemesi veya yanlış geçmesi sebebiyle çeşitli zamanlarda ihtilaflar ortaya çıkmıştır. Eğriboz ve İstanbul'da çıkan bu ihtilaflar yapılan tahkikatla neticelendirilmiştir (Tekin 2001: 442, 443).

Şeyhülislam Damad-zâde Ebülhayr Ahmed Efendi (v. 1155/1742) Şeyh Murad Efendi Dergâhı'na akar vakfedip vakfiyesini tanzim etmiş (C.EV 32334), aynı zamanda vakfın mütevellisi olmuştur. Ebülhayr Ahmet Efendi Vakfı, daha sonra Haremeyn Evkafı'na ilhak olunmuştur (C. EV 27144).

Tekke camisinde imam, hatip ve müezzin olarak görev yapanlar olduğu gibi tekkede türbedar, buhurî, hâdim-i şebeke, hafız-ı kütüp, dersiâm, câbi, miftahdâr ve kâtipler de istihdam edilmiş, bu hizmetlerin masrafları başta Ebülhayr Ahmed Efendi Vakfı olmak üzere Maktul Mustafa Paşa, Divan-ı Hümayun Teşrifatçısı İzzî Süleyman Efendi, Teşrifatçı Seyyid Akif Bey vakıfları ve İstanbul Gümrüğü tarafından karşılanmıştır.²

ŞEYH MUHAMMED MURAD-I BUHÂRÎ TEKKESİ HAZİRESİ

Mezar taşları, XIV. yüzyıldan itibaren Türkçe yazılmaya başlanmıştır. Ayrıca mezar taşlarındaki bilgiler ışığında tarihî şahsiyetlerin doğum, görev ve ölümleri hakkında en sağlam bilgilere ulaşmak mümkündür.

Tekkenin mevcut olan haziresi üç kısım halinde olup birisi avlu kapısı ile türbe arasında, diğer ikisi ise mescidin giriş kapısının sağ ve solundadır. Hazirede 83 mezar taşı bulunmaktadır. Çoğu sağlam olan ve tarafımızdan çevriyazısı yapılan bu taşların 77'sinde şahısların isimleri, vazifeleri ve vefat tarihleri tespit edilmiştir. Geriye kalan altı mezar taşından beş tanesi kırık olduğundan bunların ikisinde sadece isimler tespit edilirken diğer üçünde ise ancak yakınlarının isimleri tespit edilebilmiştir. Ayrıca, Şeyh Mustafa'ya ait olan taş, tamam olduğu halde üzerinde tarih bulunmamaktadır. Bunlardan hariç olarak isim ve tarih tespiti yapılamayacak derecede kırık olan parça taşlar da vardır.

Tekkenin şeyhlerinden Murad-ı Buhârî (v. 1132/1720) ile Kilisli Ali (v. 1147/1734) efendiler türbede, Gelibolulu Mustafa (v. 1176/1762), Yahya (v. 1192/1778), Mehmed (v. 1208/1793), Hüseyin el-Hisârî (v. 1236/1820), Muhammed Es'ad (v. 1260/1844) ve Hafız Feyzullah (v. 1284/1867)

² Tekkedeki görevlilerle ilgili daha detaylı bilgi için bkz. BOA, HAT 1494/48, 1455/23; C. EV. 160/7974, 11/545. Ayrıca, bu görevlilerin aldıkları ücretlerin karşılandığı vakıflar için bkz. BOA, C.EV 280/14282, 224/11159, 503/25438, 550/27793, 630/31783, 96/4798; C.MF 24/1175, 49/2450, 56/2758, 83/4114.

Resim 6. Hazirenin avlu kapısı ile türbe arasındaki kısmı

Resim 7. Hazirenin mescit tarafındaki kısımları

efendiler hazirede medfundur. Hazirede, tekkenin son şeyhleri olan Süleyman-ı Belhî (v. 1294/1877) ve oğlu Abdülkadir-i Belhî'ye (v. 1341/1923) ait demir parmaklıkla çevrili bir kısım da bulunmaktadır. Burada medfun bulunan zatlar, Nakşibendî-Müceddidî olmakla beraber aynı zamanda Melamî olduklarından mezar taşları yoktur.

1855 yılında Belh'ten Anadolu'ya gelen Şeyh Süleyman-ı Belhî, Konya ve Bursa'da kaldıktan sonra Sultan Abdülaziz'in daveti üzerine İstanbul'a gelmiştir.(Azamat 1988: 231) 1867 yılında Şeyh Murad-ı Buhârî Tekkesi şeyhliğine tayin olunan Süleyman Belhî, on yıl bu vazifede kalmıştır. Babasından sonra kırk altı yıl şeyhlik makamında kalan Abdülkadir-i Belhî tekkenin son şeyhi olmuştur.

Haziredeki mezar taşlarının tarihleri, 1652 yılından başlayıp 1904 yılında bittiğinden bu taşlar bize üç asırlık dönemin dil ve sanat özelliklerini yansıtmaktadır. Mezar taşlarının bir kısmında şahsın ölüm tarihinin tespitinde ebced hesabı da kullanılmıştır. Bazı mezar taşlarında Arapça dil kurallarına uymayan yazılışlarla karşılaşmıştır. Hanımlara ait dokuz mezar taşında “mağfûretün lehâ, muhtereme ve el-muhtâce” kelimeleri “mağfûrun leh, muhterem ve el-muhtâc” şeklinde, iki taşta çoğul tekrar çoğul yapılarak “ervahlarına ve ervahlariyçün” şeklinde yazılmıştır. Ayrıca bir taşta “mîr-i âlem kelimesi mîrî âlem, Dergâh-ı Muallâ kelimesi ise Dergâh-ı Muallâm” olarak yazılmıştır. Ayrıca bir taşta harf atlaması, diğer bir taşta ise terkip hatası görülmüştür.İncelemesini yaptığımız mezar taşları yazım özellikleri bakımından Eski Anadolu ve Klasik Osmanlı Türkçesi özelliklerini göstermektedir. Türkçe kelimelerde büyük ve küçük ünlü uyumuna dikkat edilmiştir.

Türkçe dil yapısı özelliği bakımından kelimelerde genellikle ünlüler gösterilmiş, terkipler çoğunlukla *ye* ve *vav sesi* ile karşılanmıştır. Ünsüzlerden *p*; *be* (ب), *ç*; *cim* (ج), *g*; *kef* (ك), *ñ*; *sağır* *kef* (ك) işaretleri ile karşılanmış, genellikle *çün* edatı bitişik, *ile* edatı ise ayrı olarak yazılmıştır.

Hazirede bulunan mezar taşlarının tarihleri, 1062/1652-1322/1904 yılları arasında olup ilk mezar taşı, Yeniçeri ağalarından Ser-zağar Abdülkerim Ağa'ya (v. Rebûlâhir 1062/1652), en son tarihli mezar taşı ise Şeyh Nuri Efendi'ye (v. 1322/1904) aittir. Abdülkerim Ağa'nın mezar taşındaki tarih, tekkenin medrese olarak yapıldığı döneme açıklık getirmesi açısından önemlidir. Çalışmamızda mezar taşları, kişilerin vefat tarihine göre sıralanmış olup vefat tarihi belirlenemeyen kişilere ait altı mezar taşı en sona konmuştur. Mezar taşlarının çevriyazısı yapılırken taşlardaki yazı sırasında-

Resim 8. Belhîlerin mezarlarının bulunduğu kısım

Resim 9. Şeyhülislam Veliyyüddin Efendi ve oğlu Mehmed Emin Efendi'nin mezarları

ki orijinalliğe bağlı kalınmış, kırık olan kısımlar “.....” ile, okunamayan kısımlar “(....)” ile, tarafımızdan yapılan düzeltmeler ise “[]” ile gösterilmiştir. Çevriyazı yapılırken taşlarda kullanılan kelimelerde “çoğulun tekrar çoğul yapılması” gibi dil kaidelerine uymayan durumlarla karşılaşıldığında metnin aslına sadık kalma adına düzeltme yapılmamıştır. Ayrıca, tam emin olunamayan okumalarda kelimenin yanına “(?)” konmuştur.

Haziredeki Mezar Taşları

1. Yeniçeri ağalarından Ser-zağar Abdülkerim Ağa³: (Resim 10)

Rûhiyçün Fâtiha

Sene 1062/1651

Yeniçeriler Ocağı'nda sâbıkan ser-zağarî

Nâm-ı⁴ Abdülkerim Ağa eyledi intikal çün

Mağfiretle toplaya Hakk rahmetinde gark olup

Sene bin altmış iki mâh-ı Rebîulâhir

Resim 10. Abdülkerim Ağa'nın lahit şeklindeki mezarının baş taşı (1 numaralı taş)

2. Fethi Kadın:

Bânû-yı ismet saray-ı haclegâh-ı menkabet

Ya'nî çün Fethî Kadın gibi zen-i merd intibâh

Fehm idüp lütf-u hitâb-ı “irci'î”yi nâgehân

³ Lahit şeklinde olan bu mezar taşı, sağlam olarak günümüze ulaşan bir yeniçeri mezarı olması açısından önemlidir. Çünkü yeniçeriliğin kaldırılmasından sonra bazı yeniçeri mezarları tahrip olmaktan kurtulamamıştır.

⁴ Mezar taşındaki “nâm” ve “mâh” kelimelerindeki “ی (ye)” harfi tarafımızdan izâfet olarak değerlendirilmiştir.

Oldu marziyye ana ol remzi re'fet dest-gâh
Mutmainne idi tecellî-i cemâl-i Hakk ile
İtmeyüp ârâyış-i dünyaya tevcîh-i nigâh
Can atup gitdi cezâgâh-ı harîm-i cennete
Bağ-ı Huld içre ola zehrâ ile hem cilvegâh
Söyledim kabrinde târîh-i vefâtın İffetî
Eyledi Fethî Kadın dâr-ı selâmı haclegâh
Sene 1135 (?)/1722

3. Rumeli Kazaskeri Damad-zâde Ahmed Efendi:⁵ (Resim 11)

Hüvallâhü'l-Bâkî
Müftî'l-enâm hazret-i Dâmâd-zâde kim
Olmuşdu fazl u iffeti memdûh hâss u âmm
Üç defa Sadr-ı Rumeli'ne zîb ü fer virüp
İftâ makâmına dahi virmişdi özge nâm
Şeh-i Nakşibend'e olmagın ez cân u dil mürîd
İrdi murâda buldı tarîkinde nâm-ı kâm
Dâr-ı bekâya nakl idicek âsım nizâr
Târîh-i rihletin didi bir beyt ile tamam
Dâmâd-zâde Ahmed Efendi'ye ide Hakk
İhsân u lütfi ile cinân mülkünü makâm
Fî sene 1154/1742

Resim 11. Damad-zâde Ahmed Efendi'nin mezar taşı (3 numaralı taş)

4. Zübeyde Hanım:

Hüvallâhü'l-Bâkî
Nihâl-i ravza-i himmet afife-i devrân
Zübeyde Hanım o ismet-meâb-ı kevn ü mekân
Safâ-yı pister-i nâz ile ülfet itmiş iken
Zemânesine anberânı itdi ana mekân
Mukîm-i gülün-i gülşen-sarây-ı cennet ola
Mezâr-ı ravhı anın ey kerîm-i merd ü cihân
Didim bir âh ile haşmet ü mısra-ı târîh
Zübeyde Hanım'ın ola mekânı sahn-ı cinân
Fî sene 1155/1742

⁵ Şeyhülislam Damad-zâde Ebülhayr Ahmed Efendi, tekkenin ilk mütevellisi olup, tekkeye birçok akarını vakfetmiştir. Tekkenin ilk vakfiyesi bu zat adınadır.

5. Mehmed Hamid Molla:

Merhûm ve mağfûr
 Mehmed Hamid Monla
 Rûhuna el-Fâtîha
 Sene 1159/ 1746

6. Âbide Hanım:

Merhûme
 Âbide Hanım
 Rûhuna el-Fâtîha
 Sene 1160/1747

7. Vak'a-nüvis İzzî Efendi: (Resim 12)

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
 Rûh-ı pâki ola her lahza karîn-i rahmet
 Haşre dek mûnis-i kabri ola eltâf-ı latîf
 Düşdi bir mısra-ı garrâ-yı mücevher târîh
 Kurb-ı Hakk'a eyledi İzzî Efendi teşrîf
 El-Fâtîha
 Sene 1168/1754

*Resim 12. İzzî Efendi'nin mezar taşı
 (7 numaralı taş)*

8. Mehmed Edib:

Hüve'l-Bâkî
 Hayfâ ki taze bir gül-i nâz-ı melâhatin
 (...) sâle ömrü geçdi hezâr illet ile âh
 Pür-gam, niyaz-ı (?) mısra' târîh-i fevtidir
 Semt-i bekâya gitdi Mehemmed Edib vâh
 Sene 1172/1758

9. Şeyh Ali: (Resim 13)

Yâ Feyyâz
 Mürg-i rûhî per açup âzim-i uçmak oldı
 A'nî kim Şeyh Ali koydı türâb içre kafes
 Vuslat-ı Hakk'a hicâb oldı hayat-ı dünya

*Resim 13. Şeyh Ali'nin mezar taşı
 (9 numaralı taş)*

Deyüp ol merd-i Hudâ itdi metânetine (?) heves
Sâki-i Kevser elinden içüp ol dem câmı
Neş'e-yâb oldu murad üzre didi bana bu bes
Eylesün hankah-ı Adn'î makâm u me'vâ
Ola hem Şâh-ı Risâlet ana yâ Rab dest-res
Düşdi bir mısra'-ı menkût ile târîh-i vefât
Şeyh Ali vâsıl-ı Hakk oldu idüp habs-i nefes
Sene 1173/1759

10. Şeyh Mustafa:

1176/1762
Hüve'l-Feyyâz
Feyzyâb-ı rûh-ı kudsî hazret-i Şeyh Mustafa
Nice mürde dilleri âlemde ihyâ eyledi
(.....)
“Küntü kenzen” ma'nisin irfân ile fehm eyleyüp
“Men araf” esrârını nefsinde peydâ eyledi.
Nâsûtı enfâ ve enbât vücud-ı hak kılup
Âlem-i Lâhût'a göçdi terk-i dünya eyledi
Bu zâhir âleminde neş'esiz tekmîl idüp
Tekyegâhın âkıbet Firdevs-i A'lâ eyledi
Mürg-i rûh-ı pür-fütûhı arşa pervâz eyledi
Âşiyânı vardı anda meşâyih (?) tûbâ eyledi

11. İstanbul Kadısı Damad-zâde Muhammed Murad Efendi'nin Kızı Rahime Hanım: (Resim 14)

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Sâbikan İstanbul Kadısı
Dâmâd-zâde Muhammed Murad Efendi
Hazretlerinin kerime-i muhteremeleri
Civân iken fevt olan
Merhûme ve mağfûr[et]ün lehâ
Rahime Hanım rûhiyçün el-Fâtiha
Sene 1176/1762

Resim 14. Rahime Hanım'ın mezar taşı (11 numaralı taş)

12. Damad-zâde Muhammed Said Molla:

Dâmâd-zâde er

.....

(...) merhum Muhammed

Said Monla rûhuna Fâtiha

Sene 1178/1764

13. Muhib Molla Efendi:

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî⁶

Dirîğ u hayf Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi'nin

Güzîde necli gitdi menzili cennât-ı Adn olsun

(...) bî-bedel mahdûm idi ...

Bekâya itdi rihlet meskeni ravzât-ı Adn olsun

Cihân fevtiyle mâtem itdi ol mahdûm-ı zîşânın

Îlâhî mazhar-ı envâ'-ı ta'zîmât-ı Adn olsun

Tena'um eyleyü nimetleriyle cennetin Yâ Rab

Meserret-yâb-ı sahn-ı Gülşen-i cennât-ı Adn olsun

Behişt içre makamı ol refî'u'l-kadr-ı zîşânın

Muallâ kasr-ı vâlâ rütbe-i derecât-ı Adn olsun

Girüp dâru's-sürûra hûr u gılmân itsün istikbâl

Şeref-yâb-ı mezâr i'zâz u tekrîmât-ı Adn olsun

Duâ birle didim giryân u nâlân Cevdetâ târîh

Muhib Molla Efendi meskenin cennât-ı Adn olsun

Sene 1178/1764

14. Fetva Emini Ebubekir Efendi:

Sâbıkân İslambol Kadısı Emînü'l-fetvâ

Merhûm ve mağfûru'l-muhtâc ilâ rahmeti Rabbihi'l-Gafûr

Ebubekir Efendi'nin kabridir. Lillâhi Te'âle'l -

Fâtiha

Sene 1179/1765

15. Refî Efendi:

Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî

Dâmâd-zâde gibi bir handân-ı asîlin (?)

⁶ Bu mezar taşı türbenin duvarına dönük olduğundan yazıların yarısı net gözükmemektedir.

Ferzend-i ercümendî ya'nî Refî Molla
Nevreste-i nâ şikeste bir taze gonca iken
Dest-i ecel kopardı açılmadan dirîğâ
Ol güher-i yegâne oldu vedî'a hâke
Sabr-ı cemîl virsün vâlidlerine Mevlâ
Vâlidleri dediler târîhini erîbâ
Veledim Refî Efendi cinânı itdi me'vâ
Sene 1180/1766

16. Hatice Hanım:

.....
Can atup bir gün mukaddem cân-ı ten etdi fedâ
Hakk Teâlâ rûhunı cennetle şâdân eylesün
Hûrile gılmânile olsun mükâfât-ı cezâ
Nâ-murâdım dimesün mürde Hadîce Hanım'a
Cennetü'l-Me'vâ'yı mazlûmîne bahş etdi Hudâ
Sene 1182/1768

17. Şeyhülislam Veliyyüddin Efendi⁷: (Resim 15)

Hüve'l-Bâkî
Sâniyen mesned-ârâ-yı sadr-ı fetvâ iken
Vedâ-ı âlem-i fânî iden Şeyhülislam-ı
Merhûm ve mağfûr Veliyyüddin Efendi
Rûhiyçün el-Fâtiha
Sene 1182/1768

18. Nefise Molla Tûtî:

Merhûme ve mağfûr[et]ün lehâ
Nefise Monla (Molla) Tûtî
Rûhuna el-Fâtiha
1183/1769

Resim 15. Şeyhülislâm Veliyyüddin Efendi'nin mezar taşı (17 numaralı taş)

⁷ Talik yazılarıyla hat sanatı erbabı arasında önemli bir yer edinmiş olan Şeyhülislam Veliyyüddin Efendi, günümüzde Veliefendi Hipodromu'nun da bulunduğu Veliefendi Çayırı'na ismini veren zattır.

19.Şeyh Ali Efendi'nin oğlu Mehmed Molla Efendi:

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Kutbü'l-ârifin Şeyh Murad
Efendi Hazretleri Zaviyesi'nde
Seccâde-nişîn-i irşâd iken âzim-i
Dâr-ı bekâ olan pîşrev-i sâlikân-ı
Râh-ı hakikat eş-Şeyh Ali Efendi
Kuddise sirruhü'l-azîz hazretlerinin
Mahdûm-ı mükerrerleri merhûm ve mağfûrun leh
Mehmed Molla Efendi rûhiyçün el-Fâtîha
Sene 1184/1769

20.Arap-zâde Muhammed Sadık Efendi'nin kızı Ayşe Hanım:

Arap-zâde Muhammed Sâdık
Efendi'nin kerîmesi merhûme
Ayşe Hanım rûhiyçün
El-Fâtîha. Sene 1184/1770

21.Molla Akif Mehmed:

Hüve'l-Bâkî
Sâhib-i hulk-i hasen Âkif Mehemmed Molla hayf
Eyledi rihlet bekâya cennet olsun cây-gâh
Nev-şükûfte gonca-i gülşen-saray-ı mecd iken
Dest-i gadr-i rûzgâr itdi yerin hâk-i siyâh
Âl-i Minkârî'de bir mahdûm-ı âlî-şân iken
Derdine tedbîr ü dermân bulmadı bî-çâre âh
Nûsha-i mergûbe-i beyt-i murâd-ı izz iken
Safha-i eyyâm-ı ömrün dest-i çerh itdi tebâh
Olmadan âlûde-i çirkâb-ı emr-i dünyevî
Terk-i dünya itdi idüp lutf-ı Mevlâ'yı penâh
Vâlideynine Hudâ ihsân ide sabr-ı cemîl
...envâr-ı feyz-i mağfiret ide İlâh
... hâke düşdükde didim târîhini
... iken Âkif Efendi azm-i ukbâ itdi âh
Sene 1188/1774

22. Murad Molla Efendi-zâde Hamid Molla: (Resim 16)

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî

Bû-yi vefâdan zerre şem olunmaz bağ-ı dünyâda

Tarâvetle açılmaz goncalar hiç nahl-i zîbâda

Murad Molla Efendi-zâde Minkârî Efendi'nin

Olup nesl-i nesîli fâyikdi rüşdile dünyâda (?)

Revâ mı ey felek urmak zemîne sâye-veş anı

Aceb efsürdelikden var mı bir gül olmuş âzâde

Melekler sana ağlar itdiler fevtine târîhin

Hamid Molla Efendi Cennet-i Firdevs-i A'la'da.

Sene H. 1189/1775-1776

23. Ahmed Ağa:

Merhûm

Ahmed Ağa'nın

Rûhuna Fâtiha

Sene 1191/1777

Resim 16. Hamid Molla'nın mezar taşı (22 numaralı taş)

24. Şeyhülislam Damad-zâde Feyzullah Efendi'nin hanımı Hafize Hatun: (Resim 17)

Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî

Beni kıl mağfîret ey Rabb-i Yezdân

Bi-Hakkı Arş-ı a'zam nûr-ı Kur'ân

Gelüp kabrim ziyaret iden ihvân

İde rûhıma bir Fâtiha ihsân

Sâbıkan Şeyhülislam Dâmâd-zâde

Merhûm Feyzullah Efendi hazretlerinin

Zevce-i menkûhası merhûme

Hafıza Hatun hazretlerinin

Rûhiyçün el-Fâtiha

Sene 1191/1777

Resim 17. Hafize Hatun'un mezar taşı (24 numaralı taş)

25.Şeyh Ali'nin oğlu Şeyh Yahya Efendi: (Resim 18)

Hüve'l-Hayyüllezî Lâ Yemût
 Kimseye bâkî değildir işte bu kevn ü mekân
 Çünkü bâ emr-i İlâhî her gelenler oldu fân
 Zaviye-i Şeyh Murad'ın şeyhi merhûm sâbıkâ
 Şeyh Ali'nin oğlu şeyh Yahya Efendi nâgehân
 Ta'na-i (?) tâun oldu şehîd takdîr-i Hudâ
 Hem zikre âh teslim etdi "irci'î" emrine cân
 Düşdi bir mısra'-ı ra'nâ harf-i menkût târîhi
 Rûh-ı Yahyâ ola gülgonca-i gülzâr-ı cinân
 1192/1778

26.İzzet Süleyman Efendi'nin oğlu Mehmed Necib Efendi:

İzzet Süleyman Efendi'nin
 Mahdûmu merhûm
 Mehmed Necib Efendi
 Rûhuna el-Fâtîha
 Sene 1192/1778

*Resim 18. Şeyh Yahya Efendi'nin mezar taşı
 (25 numaralı taş)*

27.Emine Hanım:

Hüve'l-Bâkî
 Hezârân hayf kim ol nahl-i nâzik
 Kılup dest-i ecel ömrünü yağma
 Nihâl-i duhter-i pâkizesidir
 Ki Dâmâd-zâde Efendi'nin dirîğâ
 Hudâ şâd eyleyüp rûhun cinânda
 Enîsi ola hem gılmân u hûrâ
 Çıkar çâr anâsır ile târîh
 Emine Hanım'a Firdevs ola câ
 1194/1780

28.Damad-zâde Feyzullah Efendi'nin küçük oğlu Tâhir Muhammed Molla Efendi:

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
 Hezâr efsûs Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi'nin
 Küçük mahdûmu Tâhir Molla Efendi eyledi rihlet

Henüz bir nûr-ı seyyide-i nahl-i bâğ-ı feyz idi hayfâ
Nihâl-i cismi bâd-ı merg ile kabre idüp gaybet
Kelâm-ı “irci’î” gûşına girdikde o nâ-kâmın
İcâbet idüp emr-i Hak’ka oldı âzim-i âhiret
Îlâhî sadr-ı a’lâ-yı cinânı kıl ana mesken
Hemîşe hûr u gılmân ideler ikrâmla hidmet
Ola rûhuna rahmet söyledim târîhini Cevdet
Ola Tâhir Muhammed Molla Efendi meskeni cennet
Sene 1198/1783

29. Damad-zâde Müderris Seyyid Hasan Efendi’nin kızı Şerife Necibe Hanım:

Hüve’l-Bâkî
Cennet-mekân Firdevs-âşiyân
Dâmâd-zâde sülâle-i tâhiresinden
Ve müderrisîn-i kirâmdan es-Seyyid
Hasan Efendi’nin kerîmesi
Merhûme Şerîfe Necîbe Hanım
Rûhuna el-Fâtîha
Sene 1206/1791

30. Murad Efendi’nin hanımı Hayati Kadın: (Resim19)

Hüve’l-Hayy
Merhûm ve mağfûr ilâ
Rahmeti Rabbihi’l-Gafûr Murad
Efendi hazretlerinin
Halîle-i muhterem[e]leri Hayâtî
Kadın evlâdın sîneye
Çeküp azm-i bekâ eyledi
Fâtîha sene
Muharrem 1208/ Eylül 1793

*Resim 19. Hayati Kadın’ın mezar taşı
(30 numaralı taş)*

31. Esmâ Hanım:

Hüve’l-Bâkî
Merhûm ve mağfûr el-muhtâc
Îlâ rahmeti Rabbihi’l-Gafûr Murâd
Efendi-zâde Hamid Efendi kerîmesi

Benli-zâde Muhammed Sâbit Efendi
 Halîlesi merhûme ve mağfûre
 El-muhtâc[e] ilâ rahmeti Rabbihi'l-Gafûr
 Esmâ Hanım rûhiyçün el-Fâtiha
 Sene Safer 1208/ Ekim 1793

32.Şeyh Murad-ı Buhârî Tekkesi şeyhlerinden Şeyh el-Hâc Muhammed Efendi: (Resim 20)

Yâ Feyyâz
 Merhûm ve mağfûr el-muhtâc
 İlâ rahmeti Rabbihi'l-Gafûr
 Şeyh Muhammed Murad kuddise sirruhü'l-azîz
 Post-nişîni iken âzim-i dâr-ı bekâ
 İden Şeyh el-Hâc Muhammed Efendi
 Rûhuna Fâtiha
 Fî sene 10 Rebîulevvel 1208/16 Ekim 1793

Resim 20. Şeyh el-Hâc Muhammed Efendi'nin mezar taşı (32 numaralı taş)

33.Nurfer Hatun:

Hüve'l-Bâkî
 Hakk Sübhânehû ve Teâlâ Mehmed Murad
 Efendi merhûmun hafîdinin
 Halîlesi merhûme cennet-
 Mekân Firdevs-âşiyân
 Nurfer Hatun rûhiyçün
 Fâtiha sene 1208/1793

34.Ayşe Molla:

.....
 Merhûme ve mağfûretün lehâ
 El-muhtâce ilâ rahmeti Rabbihi'l-
 Gafûr Ayşe Monla
 Fî sene 17 Cemâziyelâhir 1210/29 Aralık 1795

35.Habibe Hatun:

.....
 Derdine derman bul[a]mayan

Merhûme Habîbe
Hatun rûhuna
El-Fâtiha sene 1217/1802

36. Rumeli Kazaskerlerinden Veliyyüddin Efendi-zâde Muhammed Emin Efendi: (Resim 21)

Hüve'l-Bâkî
Üç defa Sadâret-i Rumeli'den
Ma'zûl ve reisü'l-ulemâ iken
İntikâl-i dâr-ı bekâ iden
Merhûm ve mağfûrun leh Veliyyüddin
Efendi-zâde el-Hâc Muhammed Emin Efendi
Rûhiyçün el-Fâtiha
Fî sene 23 Şaban 1220/16 Kasım 1805

37. Kurrâ-zâde Hafız İsmail Efendi:

.....
Îlâ rahmeti Rabbihi'l-Gafûr el-Hâc
Kurrâ-zâde Hafız
İsmail Efendi rûhiyçün Fâtiha
Sene H. 1227/1812

38. Klasik Türk Musikîsi Üstadlarından Şeyh Murad-ı Buhârî Tekkesi Şeyhi Hüseyin el-Hisârî: (Resim 22)

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Kutbü'l-ârifîn ve gavsü'l-vâsılîn
Hazret-i Şeyh Muhammed Murad el-Buhârî
Kuddise sirruhü'l-azîz hazretlerinin
Hankâhında seccâde-nişîn-i
Îrşâd olan merhûm ve mağfûr
El-muhtâc ilâ rahmeti Rabbihi'l-Gafûr
Eş-Şeyh Hüseyin el-Hisârî
Rahmetullahi'l-Bârî rûhiyçün
Rızâen Lillâhi'l-Fâtiha
Sene 1236/1820

*Resim 21.
Muhammed Emin
Efendi'nin mezar taşı
(36 numaralı taş)*

*Resim 22. Şeyh
Hüseyin el-Hisârî'nin
mezar taşı (38
numaralı taş)*

39. Halil Efendi:

.....
 Kutbü'l-ârifin Şeyh Murad
 Şeyhi Hafız Efendi'nin zîbi
 Eşrâf-ı kudâtdan merhûm ve mağfûr
 El-muhtâc ilâ rahmeti Rabbihi'l-Gafûr
 Halil Efendi merhûmun
 Rûhuna ve cemî' ehl-i îman
 Ervâhlarına rızâen Lillâh
 Fâtîha sene 1241/1827

40. Anadolu Kazaskerlerinden Seyyid Mehmed Emin Efendi'nin oğlu Seyyid Şükrü Mustafa Efendi:

Bâd-ı ecel erişdi bu gonca gülün rûyına
 Hiç göz açdırmayup irmedi maksûdına
 Nev civânım eyitdi bâğ-ı cennet sarayına
 Bu imiş hükm-i İlâhî razı oldum emrine
 Anadolu eşrâf-ı kudâtından es-Seyyid el-Hâc
 Muhammed Emin Efendi'nin mahdûmu
 Merhûm es-Seyyid Şükrü Mustafa Efendi'nin
 Rûhiyçün el-Fâtîha
 Fî sene 29 Recep 1245/24 Ocak 1830

41. Hattat Mahmud Celâleddin Efendi: (Resim 23)

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
 Meşâyih-i hattâtînden
 Cennetmekân merhûm ve mağfûr
 Mahmud Celâleddin Efendi'nin
 Rûhiyçün el-Fâtîha
 Sene 1245/1830

Resim 23. Hattat Mahmud Celâleddin Efendi'nin mezar taşı (41 numaralı taş)

42. Dergâh-ı Muallâ Kapıcıbaşlarından Abdurrahman Bey: (Resim 24)

Hüve'l-Bâkî
Sadr-ı esbâk Maktûl
Mustafa Paşa'nın oğlu
Mîr-i alem Musa
Bey-zâde Dergâh-ı Muallâ
Kapıcıbaşlarından Abdurrahman
Beyin rûhuna Fâtiha
Fî Sene Zilhicce 1247/Mayıs 1832

*Resim 24.
Abdurrahman Bey'in
mezar taşı
(42 numaralı taş)*

43. Aselî-zâde eş-Şeyh Muhammed Sa'dî Efendi: (Resim 25)

Hüve'l-Hayyü Lâ Yemût
Sâdât-ı Tarîkat-i Aliyye-i Nakşibendiyye'den hâdimü'l-
Fukarâ, türâb-ı akdâmı'z-zuafâ mesned-nişîn
Merhûm ve mağfûrun leh müderrisîn-i
Kirâmdan ulemâ[-i] kâmilîn Aselî-zâde
Eş-Şeyh Muhammed Sa'dî Efendi'nin
Rûh-ı şerîfi için ve rızâen
Lillâhi Te'âle'l-Fâtiha
Fî sene 11 Zilhicce 1248 yevm-i is-
neyn/1 Mayıs 1833

*Resim 25. Aselî-zâde eş-
Şeyh Muhammed Sa'dî
Efendi'nin mezar taşı
(43 numaralı taş)*

44. Şehid Mümtaz Kalfa: (Resim 26)

El-Hayyü'l-Bâkî
Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye
süvârilinin
Ferîki devletlü es-Seyyid Muhammed
Saîd
Paşa hazretlerinin civarilerinden
Merhûme ve mağfûr[et]ün lehâ şehîd-i
cennet-mekân
Firdevs-âşîyân Mümtaz Kalfa'nın
rûhiyçün
Ve cemî' mü'minîn ervâhlariyçün
Fâtiha
Fî sene H. 15 Rebîulevvel 1250/22
Temmuz 1834

*Resim 26. Mümtaz
Kalfa'nın mezar taşı (44
numaralı taş)*

45. Murad Molla Tekkesi vazifelisi ve Beyceğiz Mahallesi İmamı Ohrili Hafız Halil Efendi: (Resim 27)

Hüve'l-Hayyü Lâ Yemût

Tarîk-i Nakşibendiyye'den Murad Molla

Tekyesi'nde⁸ hücre-nişîn

Çehârşenbepazarı (Çarşambapazarı) kurbunda Beyceğiz

Mahallesi İmamı Ohrevî el-Hâc

Hafız Halil Efendi'nin rûhiyçün Fâtiha

Fî sene 25 Cemâziyelevvel 1252/7 Eylül 1836

*Resim 27. Ohrili
Hafız Halil
Efendi'nin mezar
taşı (45 numaralı
taş)*

46. Kolcu Musa Ağa'nın kızı Bâiye Emine Hanım:

.....

Eyle tedbir

Neylesün dolmuş ecel

Ey felek lâıyk mı taşdan olsun

Lâlesi Kolcu Musa Ağa'nın

Kerîmesi Bâiye Emine Hanım

Rûhiyçün el-Fâtiha

Fî sene 10 Şevval 1252/18 Ocak 1837

*Resim 28. Seyyid
Muhammed Gedûsî
Efendi'nin mezar
taşı (47 numaralı
taş)*

47. Anadolu Kazaskerlerinden Fetva Emini Seyyid Muhammed Gedûsî Efendi': (Resim 28)

El-Bâkî

Sudûr-ı ızâmdan Anadolu pâyesiyle

Sabıkâ fetvâ emini merhûm

Ve mağfûr sâhibü'l-hayrât

Es-Seyyid el-Hâc Hafız

Muhammed Gedûsî Efendi

Rûhiyçün rızâen Lillâh. Fâtiha

Fî sene 27 Ramazan 1253/25 Aralık 1837

⁸ İstanbul Çarşamba'da bulunan ve "Küçük Şeyh Murad ve Murad Molla Tekkesi" diye bilinen tekke, Şeyh Murad-ı Buhârî Tekkesi'nden daha sonra yapılmıştır. Ancak, isim benzerliği ve Şeyh Murad Tekkesi haziresinde Murad Molla Tekkesi'ne mensup Hafız Halil Efendi gibi zatların mezarlarının bulunması sebebiyle bu iki tekke karıştırılmaktadır.

⁹ Döneminin önemli hukuk âlimlerindendir.

48. Seyyid Muhammed Kudretullah Efendi:

.....
Firdevs-âşiyân es-Seyyid Muhammed
Kudretullah Efendi rûhiyçün Fâtiha
Sene 16 Zilhicce 1256/8 Şubat 1841

49. Şeyh Muhammed Es'ad Efendi: (Resim 29)

Allâh Hû

Lâilâhe illallâh Muhammedün Rasûlullah

Hemnâm-ı Fahrü'l-enbiyâ şeyh ibn-i şeyh-i müşkil-
küşây

Ya'nî Muhammed Es'ad sâhib-i kerâmet gitdi vây
Râh-ı hidâyet rehberi hem Nakşibend'in bir eri
Olmuş idi nice zaman bu hankâhda reh-nümây
“Halvet der-encümen” ile setr eylemişdi sırrı
Hayfâ ki kıldı inzivâ lahdı ola âlî saray
Cum'a günü idi varup şeyhi eşiğinde çöküp
Âdâbla boynun eğüp mahv âlemine basdı pây
İhlâs ile bir Fâtiha eyle hediye rûhuna
Mâh-ı Muharremde revânın Hû deyüp kıldı fedây
Târîhi cevher birle söyle ol azîze ey Emîn
Es'ad Efendi füc'eten cennât-ı Adn'i kıldı cây
1260/1844

Şeyh Muhammed Es'ad Efendi'ye ait olan ayak taşında da şu mısralar yer almaktadır:

Eser-i nutk-ı Hazret-i Dağıstânî Hâce Hüseynü'l-hüseyînî
Mazhar-ı nûr-ı ilâhî mürşid-i Dîn-i mübîn
Tâcidâr-ı Nakşibendî Şeyh-i kutbü'l-ârifin
Server-i sâlâr-ı vahdet şâh-ı irşâd-ı zemân
Hazret-i Şeyh Muhammed Es'ad-ı rahmet-güzîn
Rûz-i Cum'a hankâh-ı şeyhine geldi nidâ
“Hâzihî cennâtü adnin fedhulûhâ hâlidîn”
Rûh-ı kudsî ol hemân sâat ki pervâz eyledi
Bezm ârâ nûr-ı kerâmet nâzil oldu ber-i zemîn
Bu Muharrem içre bu mısra' düşer târîh-i tâm
Melce-i Es'ad Efendi ebced-i huld-i berrîn
13 Muharrem 1260/3 Şubat 1844
Eser-i kilik-i Muhammed Sa'dullah bisırrihi'l-merhûm¹⁰

Resim 29. Şeyh Muhammed Es'ad Efendi'nin baş ve ayak taşı (49 numaralı taş)

¹⁰ Mezar taşındaki hat Muhammed Sadullah'a aittir.

50. Molla Sa'dullah:

.....
 Eylemeyince nâgehân üftâde-i hâk-i siyâh
 Gûş iden giryân giryân söyledi târîhini
 Molla Sa'dullah'a Firdevs-i İrem'dir cilvegâh
 Sene 1260 (?)/1844

51. Şeyh Es'ad Efendi'nin torunu Mühendishane-i Berrî-i Hümâyûn Hattatı Sa'dullah Efendi: (Resim 30)

Hüve'l-Bâkî
 Müşârun ileyh Şeyh Es'ad Efendi
 Hafîdi Mühendishane-i Berriyye-i Hümâyûn
 Hattâtın[in]den merhûm ve mağfûrun leh
 Sa'dullah Efendi'nin
 Rûhiyçün Fâtiha
 Sene H. 1261/1845

Resim 30.
 Mühendishâne-i Berrî-i
 Hümâyûn Hattatı
 Sa'dullah Efendi'nin
 mezar taşı (51 numaralı
 taş)

52. Anadoluhisarı Eşrâfından İzzî Süleyman Efendi'nin torunu Seyyid Mehmed Said Efendi:

Hüve'l-Bâkî
 Tarîkat-i Aliyye-i Nakşibendiyye meşâyih-i
 Kirâmından eş-Şeyh Murad kuddise Hâdî
 Tevliyetiyle müntesib-i âsitân-ı ercümendî
 Anadoluhisarı hânedânından
 Merhûm İzzî Süleyman Efendi hafîdi
 Es-Seyyid Mehmed Said Efendi rûhuna Fâtiha
 Sene 1261/1845

Resim 31.
 Muhammed
 Celâleddin
 Efendi'nin mezar taşı
 (53 numaralı taş)

53. Divân-ı Hümâyûn Vazifelilerinden Seyyid Abdullah Naim Efendi'nin oğlu Muhammed Celâleddin Efendi: (Resim 31)

Hüve'l-Bâkî
 Divân-ı Hümâyûn Mühimme-nüvîsânından
 Es-Seyyid Abdullah Nâim Efendi'nin
 Mahdûmu cennet-mekân Firdevs-
 Âşiyân merhûm ve mağfûr
 Muhammed Celâleddin Efendi'nin

Rûhiyçün el-Fâtiha

Fî sene 21 Şaban 1261/25 Ağustos 1845

54.Şeyh Feyzullah Efendi'nin kızı ve Abdullah Naim Efendi'nin hanımı Şerife Hamdiye Hanım:

Yâ Hû

Eş-Şeyh Hafız Feyzullah

Efendi'nin kerîmesi ve Abdullah Nâim

Efendi'nin zevcesi merhûme ve mağfûr[et]ün lehâ

Şerîfe Hamdiyye Hanım'ın

Rûhiyçün el-Fâtiha

Fî sene 12 Cemâziyelâhir 1269/23 Mart 1853

55.Şerife Hatice Hanım:

Ketancılarbaşı'nda

Haseki Mustafa Ağa'nın

Mektep hocası el-Hâc

Necib Efendi'nin kerîmesi

Derdine çâre bulunmayan

Şerîfe Hadîce Hanım'ın

Rûhuna el-Fâtiha

Fî sene 7 Zilkâde 1269/12 Ağustos 1853

56.Miralay Osman Bey: (Resim 32)

Yâ Hû

Kan-i irfân sâlih ü sâhib kerem

Hûr u gılman içre oldu muhterem

Her gelen bahş eylesün bir Fâtiha

... tecellâ fih-i envârü'l-ümem

Kıl şefâat Rahmeten li'l-âlemîn

Âsumâna nûr ile çeksün alem

Cümle âlem rahm kılsun hâline

Âhiretde görmesün aslâ elem

Bir elif hazfıyla târîhi tamam

Miralay Osman Bey'i aldı İrem

Fâtiha 1270/1853

Resim 32. Miralay Osman Bey'in mezar taşı (56 numaralı taş)

57. Reisü'l-kurrâ Şeyh Feyzullah Efendi'nin annesi Nimetullah Hanım: (Resim 33)

Yâ Hû
Merhûm Şeyh Muhammed Es'ad Efendi'nin
Zevcesi ve Kutbü'l-ârifin Hafız Efendi
Hazretlerinin kerîmesi ve hâlâ post-
Nişîn-i Dergâh-ı Şeyh Murad ve Reisü'l-kurrâ
El-Hâc Hafız Feyzullah Efendi'nin
Vâlidesi merhûme ve mağfûr[et]ün lehâ Nimetullah
Hanım'ın rûhiyçün el-Fâtiha
Fî sene 16 Zilkâde 1271/31 Temmuz 1855

Resim 33. Nimetullah Hanım'ın mezar taşı (57 numaralı taş)

58. Hafız Feyzullah Efendi'nin hanımı Şerife Zahide Hanım:

Eş-Şeyh el-Hâc Hafız Feyzullah
Efendi'nin zevcesi merhûme
Ve mağfûr[et]ün lehâ Şerîfe Zâhide
Hanım'ın rûhiyçün rızâen
Lillâhi Te'âle'l -Fâtiha
Fî sene Gurre-i Şevval 1272/5 Haziran 1856

59. Şeyh Hafız Feyzullah Efendi'nin kızı Şerife Şihâbe Hanım:

Yâ Hû
Eş-Şeyh Hafız Feyzullah
Efendi'nin kerîmesi merhûme
Ve mağfûr[et]ün lehâ Şerîfe
Şihâbe Hanım rûhuna Fâtiha
Fî sene 13 Recep 1273/9 Mart 1857

60. Şûrâ-yı Askerî Tahrirât Odası Vazifelilerinden Necib Efendi-zâde Hasan Tahsin Efendi'nin oğlu Mehmed Halim Efendi:

Hüve'l-Bâkî
Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî Tahrirât
Odası hulefâsından el-Hâc
Necib Efendi-zâde Hasan Tahsin
Efendi'nin mahdûmu cennet-mekân

Mehmed Halim Efendi'nin rûhuna Fâtiha
Fî sene 3 Rebûlevvel 1276/30 Eylöl 1859

61. Muhyiddin Efendi:

Hüve'l-Bâkî
Hankâhın şeyhi Feyzullah Efendi-zâde kim
Vâriken sinni otuz birde bu hâke koydu ser
İzin alıp derse hem etmişdi edâ-yı farz-ı Hacc
Rûnümâ idi nevâ-nev kendü de sırrı peder
Hüsn-i savt ile hatib-i mescid-i dergâh idi
Kıldı zikrullah ile bu dâr-ı fâniden güzer
Dağdâr-ı iftirâkı oldu erbâb-ı vefâ
Ecr ü sabra nâil olsun vâlid-i tahrîr-i eser
Mâtem-i dil-sûzına irfân dedi târîh-i tâm
Hakk kıla Firdevs'i Muhyiddin Efendi'ye makar
Fâtiha sene 1276/1859

62. Mühendishane-i Berrî-i Hümâyûn hafız-ı kütübü (kütüphanecisi) Fethi Efendi:

Hüve'l-Bâkî
Kutbü'l-ârifîn eş-Şeyh
Muhammed Murad el-Buhârî hazretlerinin
Hankâh-ı şerîfi post-nişîni merhûm
Es'ad Efendi-zâde Mühendishane-i
Berriyye-i Hümâyûn hâfız-ı kütübü Fethî
Efendi'nin rûhuna el-Fâtiha
Sene H. 1277/1860

63. Reisü'l-kurrâ Hafız Feyzullah Efendi'nin oğlu Seyyid Muhammed Lütfullah Efendi: (Resim 34)

Yâ Hû
Reisü'l-kurrâ ve Reis-i Meclis-i
Meşâyih el-Hâc Hafız Feyzullah
Efendi'nin mahdûm-ı mükerrerleri es-seyyid
Eş-şehîd el-ma'sûm es-Seyyid Muhammed Lütfullah
Efendi'nin rûhiyçün el-Fâtiha
Fî sene 15 Rebûlevvel 1283/28 Temmuz 1866

Resim 34. Seyyid Muhammed Lütfullah Efendi'nin mezar taşı (63 numaralı taş)

64. Mesnevihân ve Reisü'l-kurrâ Şeyh Feyzullah Efendi:
(Resim 35)

Yâ Allah Hû

Bu hankâh-ı feyz-i iktinâhda yirmi dört sene
Post nişîn-i irşâd olan meşâyih-ı güzîn-i
Nakşibendiyye'den Mesnevihân Şeyh el-Hâc
Hafız Feyzullah Efendi merhûmun kabri şerîfleridir.
Mûmâileyh ulemâ-yı âmilîn ve ashâb-ı ilm-i yakînden
Olup neşr-i ulûm-ı şerîfe ve tasfîyye-i kulûb-ı zekiyye ile
İştigâl ve reisü'l-kurrâ ve mukarrir-i Dâru'l-mesnevî
İken irtihâl eylemişlerdir. Nevverallâhü kabrehû
Îlâ yevmi'l-kıyâm
Fî sene 25 Cemâziyelevvel 1284 / 24 Eylül 1867

Resim 35. Şeyh Feyzullah Efendi'nin mezar taşı (64 numaralı taş)

65. Hacı Muhammed Dede:

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî
Allah Sübhânehû ve Teâlâ Hazretleri
Cemî'-i mü'minîn ve mü'minâta ve bi'l-hâssa
Hacı Muhammed Dede kuluna rahmet eyleye
Âmîn. Bihurmeti nûri'l-Fâtiha
Fî sene 7 Rebîulevvel 1304 yevm-i Cuma / 4 Aralık 1886

66. Kasımpaşa Küçük Piyâle Zaviyesi Şeyhi Arif Efendi kızı Fâtıma Latife Hanım: (Resim 36)

Hüve'l-Bâkî
Cûd u vefâsı idi bî-hadd ü bî nihâyet
Câm-ı veremden âhir içdi mey-i şehâdet
Bu Fâtıma Latife hulkan idi halîfe
İrdi murâda el-hak bâ rûtbe-i velâyet
Kasımpaşa'da Küçükpiyâle Zaviyesi Post-Nişîni Ârif Efendi kerîmesi.
Fî 26 Safer 1306/1 Kasım 1888

Resim 36. Fâtıma Latife Hanım'ın mezar taşı (66 numaralı taş)

67. Seyyid Bekir Reşad:

Hüve'l-Bâkî
Allah Sübhânehû ve Tekaddes

Hazretleri cemî'-i
Mü'minîn ve mü'minâta ve bi'l-hâssa
Seyyid Bekir Reşad bin İbrahim
Hâdî kullarına dahi rahmet
Eyleye bi-hurmeti'l-Fâtiha
Fî sene 20 Rabûlevvel 1307 ve fî sene 2 Teşrînîsânî 1305
Yevm-i Pençşenbe (Perşembe) /14 Kasım1889

68. Kasımpaşa'da Küçükpiyâle Tekkesi Şeyhi Bayburtlu Muhammed Arif Efendi: (Resim 37)

Hû
Kasımpaşa'da Küçükpiyâle Tekyesi post-nişini
Ve Soğukçeşme Askerî
Rüşdiyyesi Arabî muallimi
Bosna muhacirlerinden ve Tarîkat-i
Aliyye-i Nakşibendiyye meşâyıh-ı kirâmından
Bayburtlu âşık-ı Billâh Muhammed Ârif
Efendi'nin rûh-ı pür fûtûh-ı
Kudsiyyesiçün el-Fâtiha
Tevellüdü; sene 1235/1819, İrtihâli; fî sene 26 Cemâziyelevvel 1307/18
Ocak 1890

*Resim 37.
Bayburtlu
Muhammed Arif
Efendi'nin mezar
taşı (68 numaralı
taş)*

69. Kâdirî şeyhlerinden Çadircı Hüseyin Efendi:

Hüve'l-Bâkî
Otakcılar civârında
Takyeci Mahallesi'nde
Tarîkat-i Aliyye-i Kâdiriyye
Meşâyihından Çadircı
Merhûm ve mağfûr Şeyh
Hüseyin Efendi'nin rûhuna el-Fâtiha
Fî sene 16 Cemâziyelâhir 1308 (?) / 27 Ocak 1891

70. Afife Hanım:

Nev-nihâl-i riyâz-ı iffet râ
Hayfdır ber girift türbet-i gam
Şüd hırâmân-ı afife-i devrân

Bekâsitân-ı dil-sitân-ı İrem
 Sabr u ecri dihed be mâder-i u
 Hazret-i Rabb-i Eşfak u Erham
 Yâr-ı cânêş Cenâb-ı dehr-âbâd
 Der cinân-ı cemâl-i Hakk her dem
 Târîh-i u berûn şüd ez haseneyn
 Bârem-i reft afife-i âlem
 Fî sene 10 Ramazan 1308/19 Nisan 1891

Afife Hanım'a ait olan kırık ayak taşında da şu mısralar yer almaktadır:

.....
 Cismin oldukca defîne gibi hâk içre nihân
 Rûhuna eyleye Firdevs'i makar Yezdânım
 Tam târîh-i vefâtın didi merd-i Kâmil
 Vâsıl-ı mülk-i cinân oldu Afife Hanım
 Fî sene 10 Ramazan 1308/19 Nisan 1891

71. Bekir oğlu Ahmed Remzi Bey: (Resim 38)

Hüve'l-Bâkî
 Allah Sübhânehû ve Teâlâ Hazretleri
 Cemî' mü'minîn ve mü'minâta ve bi'l-hâssa
 Ahmed Remzi bin Bekir kullarına
 Dahi rahmet eyleye. Bihurmeti'l-Fâtiha
 Tam târîh-i vefâtını didi mülhim-i gayb
 Cennet-i Huld'e mâlik oldu Ahmed Bey
 Fî sene 26 Cemaziyelûlâ 1309
 Fî sene 16 Kânûn-ı evvel 1307 Pazar irtesi /28 Aralık 1891

Resim 38. Ahmed Remzi Bey'in mezar taşı (71 numaralı taş)

72. Mustafa Câmi Efendi:

Hüve'l-Bâkî
 Allah Sübhânehû ve Teâlâ
 Hazretleri cemî' mü'minîn
 Ve mü'minâta ve bi'l-hâssa Mustafa
 Câmi Efendi kullarına rahmet
 Eyleye. Bihurmeti'l-Fâtiha
 Fî sene 24 Zilhicce 1309 yevm-i Salı ale's-sabah - Târîh-i velâdet fî sene 10 Zilhicce 1255

73. Bâb-ı Seraskerî Birinci Şube Topçu Dairesi Jurnal Kalemi Vazifelilerinden Muhammed Cârullah Efendi:

Hû

Bu hankâh-ı âlîde seccâde-nişîn

Olup irtihâl-i dâr-ı bekâ iden

Meşâyih-ı kirâmdan Es'ad Efendi-

Zâde Bâb-ı Seraskerî Birinci

Şube Topcu Dairesi Jurnal

Kalemi hulefâsından Muhammed Cârullah

Efendi'nin rûhiyçün Fâtîha

Fî sene H. 17 Ramazan 1312/14 Mart 1895

74. Doğum sonrası ölen Fâtıma Lütfiye Hanım: (Resim 39)

Bismillâhirrahmânirrahîm

Allah Sübhânehû ve Teâlâ

Hazretleri cemî' mü'minîn

Ve mü'minât ve bi'l-hâssa

Loğusalıkda vefât

İden Fâtıma Lütfiye

Kullarına rahmet eyleye

Bihurmeti'l-Fâtîha

Fî sene H. 5 Zilhiccetî's-şerîfe 1315 yevm-i Salı /27 Nisan 1898

Resim 39. Fâtıma Lütfiye Hanım'ın mezar taşı (74 numaralı taş)

75. Hatice Arife Hanım:

Bismillâhirrahmânirrahîm

Allah Sübhânehû ve Teâlâ Hazretleri

Cemî' mü'minîn ve mü'minâta ve hademe-i

.....

Rıza Efendi'nin halîlesi

Hadîce Ârife kullarına

Rahmet eyleye. Âmîn

Bihurmeti'l-Fâtîha

Fî sene 17 Rabîuâhir 1316/ 4 Eylül 1898

76. Miralay Cemal Bey: (Resim 40)

Hüve'l-Bâkî

Bâb-ı Vâlâ-yı Seraskerî

Sıhhiye Dairesi Eczâ-i

Tıbbiye müfettişlerinden

Âzim-i dâru'l-cinân ve nâil-i

Rahmet-i Gufrân-ı Rabb-i Yezdân

Olan Miralay Cemal

Bey'in rûhiyçün Fâtiha

Sene 1316/1898

Resim 40. Miralay Cemal Bey'in mezar taşı (76 numaralı taş)

77. Şeyh Nuri Efendi:

Lâ mevcûde illallâh

Temâşâgâh-ı âlem serteser âyât-ı ibretdir

Ülî'l-ebîsâr olan erbâb-ı kalb ü câ-ı irfân

Bekâ-yı Hakk olur zâhir fenâ buldukça her mazhar

Gelür gûyâ temevvücden sükûnet bahr-i ummâna

Fenâ buldı yine bir kûh-i peyker lücce-i irfân

Ki Şeyh Nûri Efendi irişdi kurb-ı Yezdân'a

Tarîk-i Kâdirî'nin bir mükemmel şeyh-i âlîsi

Ki sinn-i pâki irmezden sinîn-i hadd-i pîrâna

Olur elbetde mihmân tekye-i Firdevs-i A'lâ'da

Cenâb-ı bâzü'l-eşheb-i Hazret-i Gavs-ı Geylânî

Zaman fevtîyâ-ı nakş oldu bî-bedel-i nakşîyye (?)

Bu Şeyh Nuri Efendi irişdi kurb-i Rahmân'a

Sene 1322/1904

Resim 41. Şeyh Mustafa Efendi'nin mezar taşı (78 numaralı taş)

78. Şeyh Mustafa Efendi: (Resim 41)

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî

Şeyh Mustafa

Efendi'nin rûh-ı şerîfine

Rızâen Lillâh

Fâtiha

79. Seyyid Mehmed Ağa:

.....

Es-Seyyid Mehmed (?)

Ağa'nın rûhiyçün

Fâtiha

80. Sun‘ullah Efendi:

El-Fâtiha

Hazret-i Dâmâd Efendi-zâdenin canpâresi

Bulmaya menâbi‘ini (?) Sun‘ullah Efendi ol hümâm

Azm-i tahsîn idüb gitdi bu hâk-i tîreden

... nûr-ı himmet eyleye Rabbü'l-Enâm.

.....

81. Feshaneli Ramiz Efendi'nin hanımı Saadet Hanım:

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî

Feshaneli Râmiz Efendi'nin halîlesi

Merhûme ve mağfûre Saâdet

Hanım'ın rûhuna ve kâffe-i ehl-i îman

.....

82. Şeyh Muhammed Efendi'nin kızı ve Şeyh Hüseyin Efendi'nin hanımı...:

Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî

Şeyh Murad Şeyhi el-Hâc Hafız

Muhammed Efendi merhûmun kerîmesi

Hâlâ Şeyh Hüseyin Efendi'nin

Halîlesi merhûme ve mağfûre

.....

83. Damad-zâde Feyzullah Efendi'nin hanımı...:

Hüve'l-Hayyü'l-Bâkî

Şeyhülislam-ı esbak Dâmâd-

Zâde Feyzullah Efendi

Merhûmun halîle-i muhteremesi

Merhûme ve mağfûre

.....

SONUÇ

Üç yaşından itibaren bedensel engelli biri olduğu halde ilim ve irşat faaliyetlerinden bir an bile geri durmayan Şeyh Murad-ı Buhârî, memleketi Semerkand'dan Anadolu'ya kadar çeşitli yerler dolaşmış, bu esnada Semerkand, Hindistan, Kudüs, Hicaz, Bağdat, İsfahan, Belh, Buhara, Kahire, Şam, İstanbul ve Bursa'da bulunmuştur. Bu mekânlardan Hindistan, Hicaz, Şam ve İstanbul, Murad-ı Buhârî'nin hayatında önemli yer tutar.

Hindistan'da *Muhammed Ma'sum* hazretlerine intisabından sonra zâhirî ilimlerin yanında bâtınî ilimlerde de yükselerek onun halifesi olan Seyyid Muhammed Buhârî, hac vazifesini eda etmek maksadıyla Hindistan'dan ayrılmıştır. Bir müddet Hicaz'da ikamet ettikten sonra Şam'a yerleşerek burada evlenmiştir. Burada Berrâniyye Tekkesi ve Medresesi, Medrese-i Nakşibendiyye ve Murâdiyye Medresesi adında üç ayrı müessese kurmuş, tekke ve medrese faaliyetlerini bir arada yürütmüştür. "Muradî Ailesi" bu müesseselerde vazife yapmışlar, ayrıca Şam Müftülüğü vazifesini de uzun yıllar bu aile yürütmüştür.

İlim erbabının ısrarlı davetleri üzerine Şam'dan İstanbul'a gelen Murad-ı Buhârî, Nakşibendilik'in *Müceddidiye* kolunun *Anadolu* temsilcisi olarak kendisine tahsis edilen Eyüp Nişanca Mahallesi'ndeki tekkesinde ilim ve irşat vazifelerine devam etmiştir. İlim ve tasavvuf erbabı başta olmak üzere devlet ricâli ve halk tarafından yoğun ilgi gören şeyh efendi, zaman zaman karıştığı sıkıntılardan dolayı İstanbul'dan bir müddet uzak kalmıştır. Hayatının son anlarında tekrar İstanbul'a dönen ve burada vefat eden Şeyh Murad Efendi, tekkenin derslane kısmına defnedilmiştir.

Hazirede bulunan 83 adet mezar taşının 77'sinde şahısların isimleri, vazifeleri ve vefat tarihleri bulunmakta olup geriye kalan altı mezar taşından beş tanesi kırık olduğu için, bunların ikisinde sadece isimler tespit edilirken diğer üçünde ise ancak yakınlarının isimleri tespit edilebilmiştir. Ayrıca, Şeyh Mustafa'ya ait olan taş sağlam olduğu halde üzerinde tarih bulunmamaktadır. Bunlardan başka, hazirede Belhîler'e ait bir kısım da bulunmaktadır. Belhîler, Melâmî olduklarından kendileri için mezar taşı konmamış, sadece bulundukları yer çevrilmiştir. Ayrıca, hazirede isim ve tarih tespiti yapılamayacak derecede kırık taşlar mevcuttur.

Günümüzde mevcut olan mezar taşlarının tarihleri, 1062/1652-1322/1904 yılları arasındadır. Mezar taşları hat sanatı açısından incelendiğinde 44 tanesinin sülüs, 38 tanesinin talik, bir tanesinin hem sülüs hem talik olduğu görülmektedir. Sülüs hatlı mezar taşlarının altı tanesinin yazı ve işçiliği zayıftır.

Bu taşların 29 tanesi kadın ve 54 tanesi erkek mezar taşıdır. Kadınlardan iki tanesi ilim erbabındandır¹¹. Hanımlara ait olan diğer 27 mezar taşında meslek bilgisine rastlanmamaktadır. Bunlar, tekke ile bağlantılı olan bazı zevâtın yakınlarıdır.

Erkek mezar taşlarından, 13 tanesi tasavvuf ehline ait olup bunlardan altı tanesi Şeyh Murad-ı Buhârî Tekkesi'nin şeyhleridir. Diğer dört tanesi ise farklı tekkelere ait Nakşî ve Kadirî şeyhleri olup Şeyh Ali (v. 1173/1759) ve vefat tarihi bulunmayan Şeyh Mustafa'ya ait mezar taşların-

¹¹ Haziredeki Nefise Monla Tûtî ve Ayşe Monla'ya ait mezar taşlarında geçen "Monla (Molla)" nisbesi bu hanımların ilim erbabından olduğu kanaatini uyandırmaktadır.

da ise hangi tarikata bağlı oldukları hakkında bilgi yoktur. Ohrili Hafız Halil Efendi'nin mezar taşında Murad Molla Tekkesi hücre-nişîni olduğu bildirilmektedir. Kalan 41 taşın 12 tanesi ilim erbabından, 13 tanesi devlet erkânından olup diğer bir tanesi sanatkârdır. İlim erbabından ve devlet erkânından olduğu halde sanatkâr olan kimseler de mevcuttur. Diğer 15 tanesinde ise şahısların vazifeleri ile ilgili herhangi bir ibare yoktur. Bu tasnif, haziredeki mezar taşları kitabelerinden hareketle yapılmıştır.

Hazirenin incelenmesi, burada yatan zatlar hakkında kısa bilgiler vermesi ve bu taşların kayıt altına alınarak korunması açısından önemlidir. Bu çalışma, haziredeki şahıslar tek tek ele alınarak daha da genişletilebilir.

KAYNAKLAR

1- Arşiv Belgeleri

- **Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)**
- **Bâbîâlî Evrak Odası (BEO):** 934/70022, 1041/78014, 1173/87945.
- **Cevdet Evkaf (C. EV.):** 11/545, 37/1807, 49, 50/2458, 96/4798, 160/7974, 224/11159, 280/14282, 441/22312, 457/23118, 460/23291, 489/24703, 503/25438, 550/27793, 630/31783, 27144, 32334.
- **Cevdet Maârif (C. MF.):** 24/1175, 49/2450, 56/2758, 83/4114.
- **Hatt-ı Hümayûn (HAT):** 1455/23, 1494/48.
- **Şûrâ-yı Devlet (ŞD.):** 126/57.
- **Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA):** numara (nr.) 747, sayfa (s.) 131, sıra (sr.) 121; nr. 739, s. 1, sr. 1; nr. 739, s. 4, sr. 2; nr. 739, s. 6, sr. 4.

2- Kitap ve Makaleler

- Azamat, Nihat (1988). Abdülkâdir-i Belhî. *DİA*, 1, 231-232.
- Erdem, Ayten (2008). Eyüp/Şeyh Murad Efendi Tekkesi Avlu Kapısı, Çeşme ve Şadırvan Restitüsyonu. *Tarihi Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu II (2. baskı)*, 216-225.
- Galitekin, Ahmet Nezih (2003). *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul*, İstanbul: İşaret Yayınları.
- Haskan, Mehmet Nermi (1993). Eyüp Tarihi (Cilt I), İstanbul: Türk Turing Turizm İşletmeciliği Vakfı Yayınları.
- Şenalp, Muharrem Hilmi (1982). Eyüp Sultan'da Şeyh Murâd Külliyesi. *Lale Dergisi*, Temmuz 1982 (1), 22-26.
- Şimşek, Halil İbrahim (2002). *XVIII. Yüzyıl Osmanlı Tasavvufunda Müceddidiyye Hareketi*. Doktora Tezi, Ankara, YÖK Tez Veritabanından 12 Mayıs 2010 tarihinde indirilen pdf formatı kullanılmıştır.
- _____. (2006). Murad Buhârî. *DİA*, 31, 185-187.
- Tanman, Baha (1994). Murad Buhârî Tekkesi. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, V, 514-516.
- Tekin, Zeki (2001). Şeyh Murat Tekkesi ve Vakıfları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2001 (2), 428-452.